
Iepakojuma atkritumu apsaimniekošana

R.Bendere, Latvijas Atkritumu
saimniecības asociācija

Iepakojums

- **Iepakojums** – precēm un produktiem pievienots izstrādājumu kopums, ko izmanto, lai aizsargātu, saturētu, piegādātu, uzglabātu, ērti lietotu, realizētu produktu – izejvielu un gatavas preces – un iepazīstinātu ar to visā iepakojuma aprites ciklā no ražotāja līdz patērētājam. Iepakojums tiek atdalīts no preces pirms patērēšanas vai patērēšanas laikā.
-

Likumdošana

- 2002.gada 9.janvārī stājās spēkā **iepakojuma likums** (ar 21.04.2005. grozījumiem), kura mērķis ir nodrošināt iepakošanas ražošanas attīstību, progresīvu iepakošanas tehnoloģiju ieviešanu un racionālu izlietotā iepakošanas apsaimniekošanas sistēmu izveidi valstī un tādējādi samazinot izlietotā iepakošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.
- **Dabas resursu nodokļa likums**, kas stājās spēkā 2006.gada 1.janvārī, paredz, ka nodokli par iepakošanu vai vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem nodokļa maksātājs no 2007.gada 1.janvāra nemaksā, ja tas nodrošina normatīvajos aktos noteikto izlietotā iepakošanas vai vienreiz lietojamo galda trauku un piederumu reģenerācijas normu izpildi,

Izveidotās sistēmas struktūra un darbības normatīvais reglamentējums

- **Iepakojuma ražotājs vai izplatītājs** pie nosacījuma, ka gadā realizē vairāk par 300 kg iepakojuma vai kaitīgo preču ražotājs vai izplatītājs tiek aplikts ar dabas resursu nodokli (DRN) atbilstoši attiecīgā iepakojuma materiāla veidam un daudzumam vai videi bīstamo preču veidam un skaitam, ko kontrolē Valsts ieņēmuma dienests.
- Ražotāji noteikto DRN var maksāt pilnībā vai arī organizēt savu produktu atkritumu apsaimniekošanu paši vai izmantojot apsaimniekotāja pakalpojumus.
- Apsaimniekotāji, kas uzņemas atbildību par attiecīgā veida atkritumu apsaimniekošanu, izpildot virkni uzlikto prasību, slēdz līgumus ar atkritumu apsaimniekošanas operatoriem par noteikta veida atkritumu šķirotu savākšanu un nodošanu pārstrādei vai reģenerācijai Latvijas vai ārzemju uzņēmumiem.
- Sistēmas darbību atbilstoši normatīvo aktu prasībām uzrauga Vides Ministrijas pakļautībā esošās iestādes – Vides aizsardzības fonda birojs un Vides valsts dienests.

Sasniedzamie rezultāti atsevišķiem atkritumu veidiem un atkritumu plūsmām (izlietotais iepakojums)

Atkritumu veids/plūsma	Rezultāts	Jāsasniedz līdz:
Izlietotais iepakojums	Izlietotā iepakojuma reģenerācija ne mazāk kā 50% apmērā no saimnieciskajā aprītē esošā iepakojuma apjoma	2007.g. 31.12
	Atkritumos esošo iepakojuma materiālu pārstrāde ne mazāk kā 15% apmērā katram atsevišķam iepakojuma veidam (stikls, kartons un papīrs, plastmasa, metāls)	2007. 31.12
	<p>Nodrošināt, ka tiek reģenerēti 60% no izlietotā iepakojuma un ka tiek sasniegti šādi minimāli pārstrādes mērķi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 60% pēc svara stiklam; - 60% pēc svara papīram un kartonam; - 50% pēc svara metāliem; - 22.5% pēc svara plastmasām, uzskaitot tikai materiālus, kas pārstrādāti plastmasā; - 15% pēc svara kokam. 	2015.g. 31.12

Iepakojuma apsaimniekošanas sistēmas raksturojums

Kā būtiskākos sistēmas attīstību veicinošos faktoros var uzsvērt:

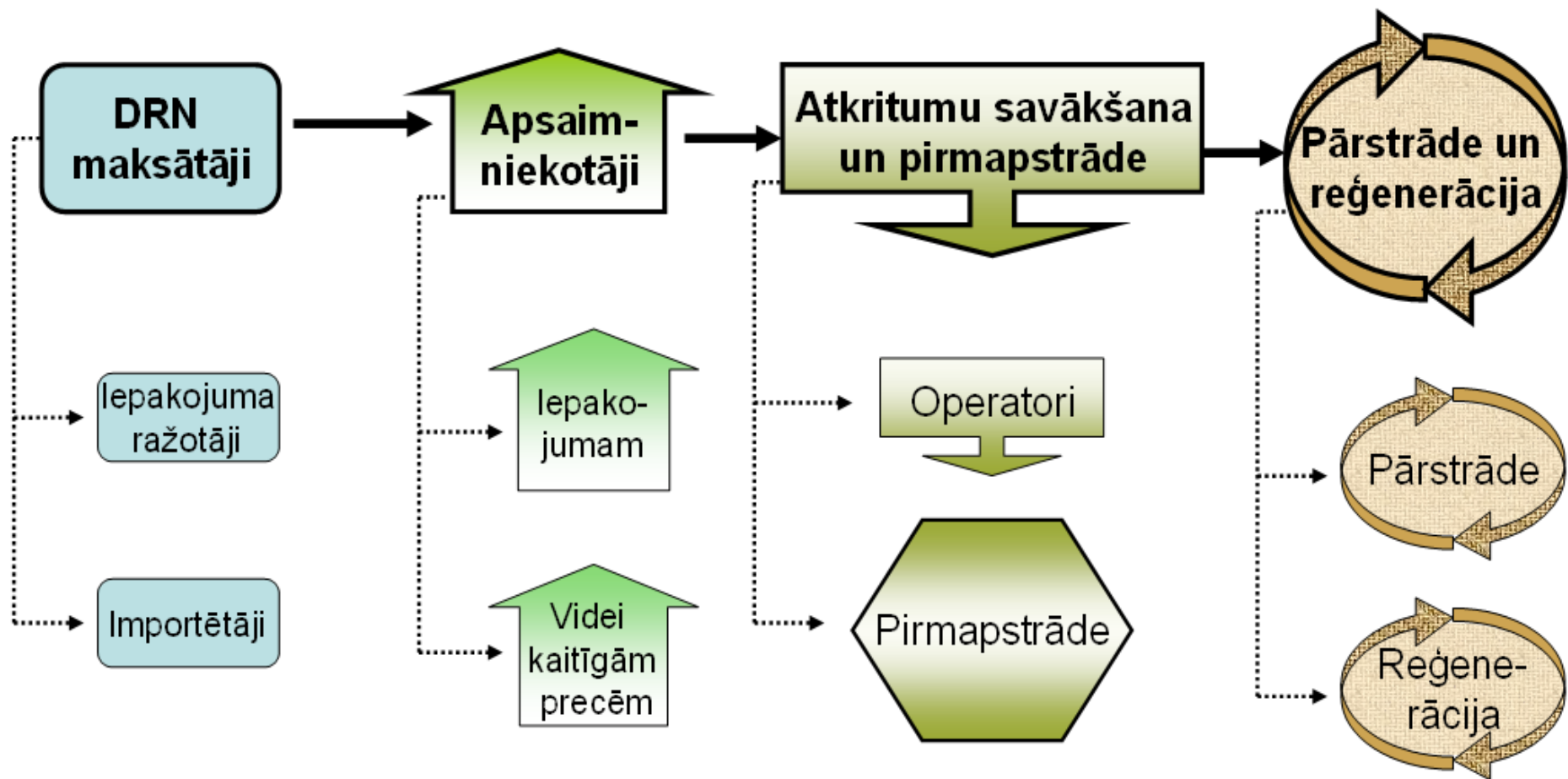
- atbilstošas finanšu plūsmas apjomu un virzību, kas, nodrošinot nepieciešamās izmaksas, stimulē izvirzīto mērķu sasniegšanu;
 - tālāku atkritumu pārstrādes tehnoloģiju attīstību valstī, akcentējot patreizējās problēmas un valstiski sekmējot to risinājumus;
 - esošā sistēmas darbības kontroles mehānisma pilnveidi;
 - reģionālo atkritumu apsaimniekošanas organizāciju atbildības funkciju noteikšanu un to praktisko realizēšanu iepakojuma atkritumu un videi kaitīgo preču atkritumu apsaimniekošanā.
 - atkritumu apsaimniekošanas operatoru ieinteresētību doto atkritumu veidu apsaimniekošanā.
-

Iepakojuma un videi bīstamo preču apsaimniekošanas sistēma

Valstī realizētā iepakojuma un videi bīstamo preču atkritumu apsaimniekošanas sistēma balstās uz nosacījumu, ka izlietotā iepakojuma apjoma samazināšanai un apsaimniekošanai tiek izmantotas likumā [iep. Likums] noteiktās metodes:

- 1) izlietotā iepakojuma rašanās samazināšana, arī samazinot iepakojuma materiālietilpību un bīstamību un attīstot videi draudzīgas preces un tehnoloģijas, kas saistītas ar iepakojuma ražošanu, sadali, iepakojšanu un tirdzniecību un izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu;
- 2) iepakojuma atkārtota lietošana;
- 3) izlietotā iepakojuma reģenerācija:
 - a) izlietotā iepakojuma pārstrāde, arī organiskā pārstrāde [bioloģiski noārdāmo izlietotā iepakojuma sastāvdaļu novietošana aerobā (kompostēšana) vai anaerobā (biometanizācija) vidē kontrolētos apstākļos, izmantojot mikroorganismus] stabilu organisko pārpalikumu vai metāna izdalīšanai, izņemot apglabāšanu atkritumu izgāztuvē vai poligonā,
 - b) enerģijas ieguve;
- 4) izlietotā iepakojuma apglabāšana tādā veidā, kas neapdraud cilvēka dzīvību un veselību, vidi, kā arī personu īpašumu.

Iepakojuma un VKP apsaimniekošanas struktūras shēma

Reģionālo atkritumu apsaimniekošanas organizāciju un pašvaldību atbildība

- Kaut arī valsts normatīvajos aktos ir ietverta pašvaldību atbildība atkritumu saimniecības organizēšanai, patreizējā situācijā tikai reģionālie atkritumu apsaimniekošanas plāni satur izdalītas norādes iepakojuma un elektrisko un elektronisko preču savākšanai.
 - Būtiska loma reģionālo plānu izpildē ir reģiona atkritumu apsaimniekošanas organizācijai. Reģionos, kur organizācijas ir uzsākušas savu darbību un jau ilgstoši nodarbojas ar atkritumu apsaimniekošanas attīstību, ir pozitīvas pārmaiņas arī iepakojuma un videi kaitīgo preču apsaimniekošanā.
-

-
- Iepakojuma dalītas vākšanas un uzkrāšanas reģionalizācijas trūkums daļā valsts teritoriju rada iepakojuma pārpirceju “ķēdi”, kur ķēdes galā tiek uzkrāts katrs pārstrādājams materiālu veids tālākai transportēšanai izdevīgā daudzumā (autovilciens, vilciena vagoni u.t.m.l.).
 - Katrs ķēdes posms patur daļu no pārstrādes uzņēmuma maksas par piegādāto materiālu, nepārskatāma kļūst DRN dotācijas atmaksa šādiem “ķēdes” posmiem, kā rezultātā iepakojuma primārais savācējs neatgūst dalītas vākšanas un pirmapstrādes izdevumus, kā arī resursu trūkuma dēļ neveic pietiekošu informatīvo un izskaidrošanas darbu ar iedzīvotājiem.
-

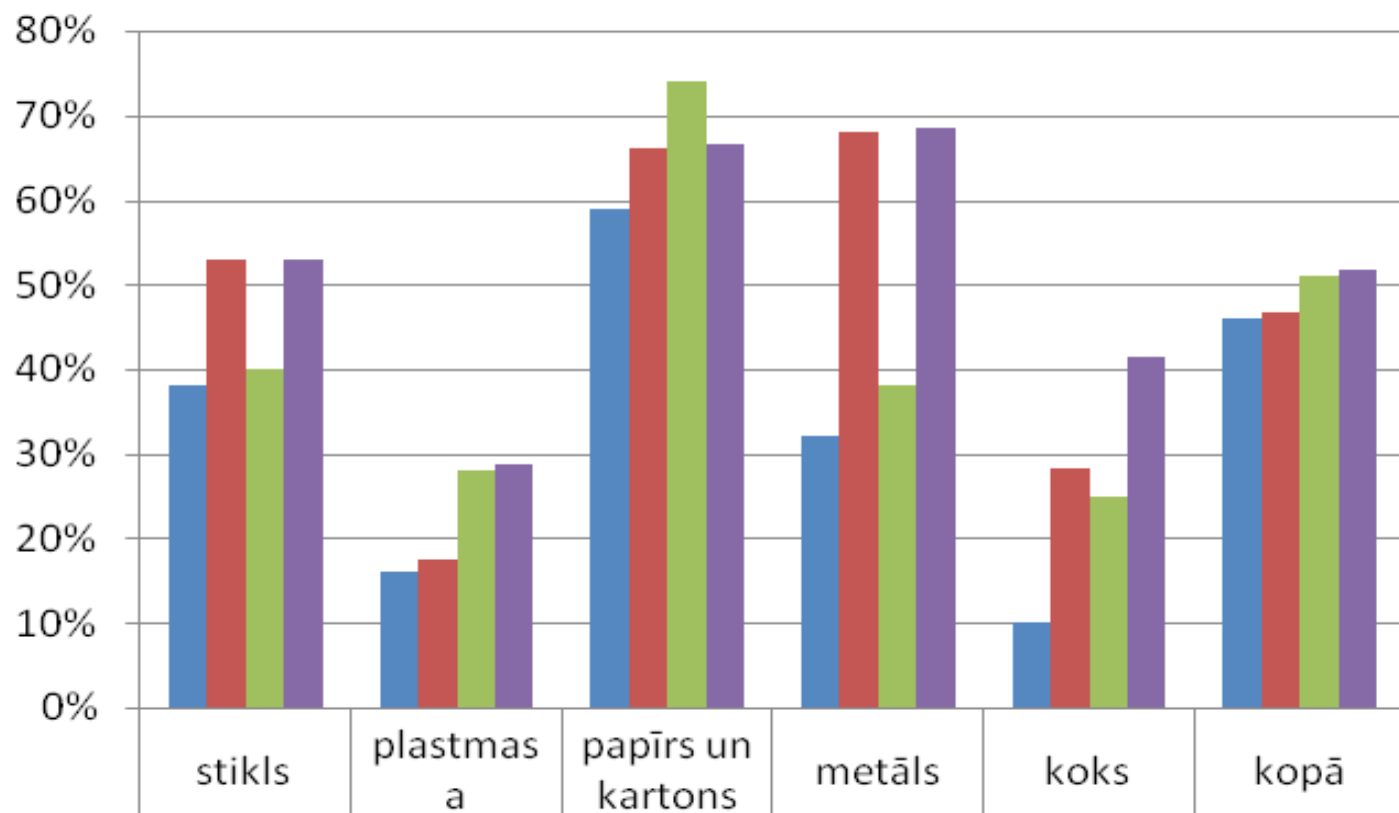
Statistiskais ziņojums par 2008. gadā radītā izlietotā iepakojuma veidiem un resursu atgūšanas apjomiem Latvijas Republikā atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam 2005/270/EK, Rīga, 2010

- Sakarā ar ekonomisko situāciju 2008.gadā, mainījās iedzīvotāju iepirkšanās paradumi un līdz ar to arī izlietotā iepakojuma īpatsvars apglabātajos sadzīves atkritumos;
 - 2008. gadā pēc masas tas sastādīja 21% no apglabātā sadzīves atkritumu daudzuma.
-

Iepakojuma pārstrāde

- No kopējā Latvijas Republikā radītā izlietotā iepakojuma daudzuma, izmantojot materiālu pārstrādi, 2008. gadā tika pārstrādātas 123`439 tonnas jeb 47% izlietotā iepakojuma.
 - No šī apjoma uz citām valstīm izveda, t.sk. eksportēja ārpus Eiropas Kopienas, lai veiktu materiālu pārstrādi, 60`469 tonnas jeb 49%.
 - Reģenerācijai ar enerģijas ieguvī izveda 249 tonnas izlietotā iepakojuma jeb 2% no izlietotā iepakojuma, kas reģenerēts ar enerģijas ieguvī.
-

Direktīvas 94/62/EK ieviešanas plānā noteikto izlietotā iepakojuma reģenerācijas mērķu salīdzinājums ar faktisko situāciju Latvijā 2008. gadā

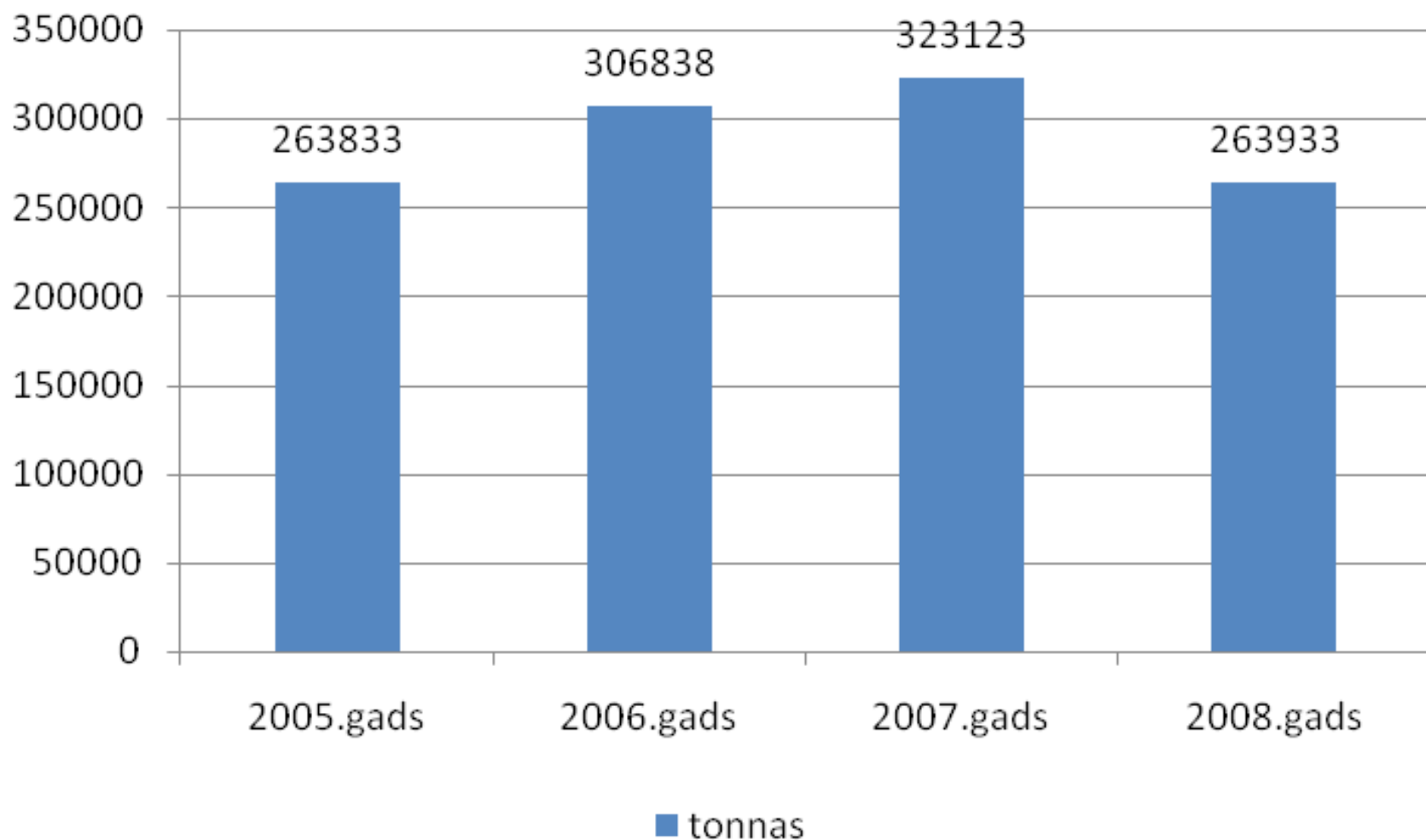

	stikls	plastmasa	papīrs un kartons	metāls	koks	kopā
■ Pārstrādes mērķi	38%	16%	59%	32%	10%	46%
■ Pārstrādes apjomi	53%	18%	66%	68%	28%	47%
■ Reģenerācijas mērķi	40%	28%	74%	38%	25%	51%
■ Reģenerācijas apjomi	53%	29%	67%	68%	42%	52%

Reģenerācijas prasību izpilde

- 2008. gadā netiek neizpildītas reģenerācijas prasības papīram/kartonam, kas skaidrojams ar strauju papīra/kartona reģenerācijas normu pieaugumu.
 - Salīdzinot ar 2007. gadu, papīra/kartona reģenerācijas normas ir palielinājušās par 7% punktiem.
-

Radītā izlietotā iepakojuma apjoma dinamika valstī

Depozītsistēmas izveide

Vienreiz lietojamais iepakojums – izlietota vienreiz lietojamā iepakojuma vērtība ir vai nu zemāka par vai minimāli lielāka par tā pilnām savākšanas un apstrādesizmaksām. Tādēļ bez papildu motivācijas nav iespējams panākt iepakotāju (vai citu komercuzņēmumu) iesaisti iepakojumu savākšanā un patērētāju iesaisti to atpakaļ nodošanā.

Ir nepieciešami divi mēri ekonomiskās motivācijas radīšanai -

- iepakotājiem tiek piemērots nodoklis par nesavāktajiem iepakojumiem,
- patērētājam, savukārt, preces (iepakojuma) cenai tiek pievienots depozīts, kuru patērētājs zaudē, ja iepakojumu nenodod atpakaļ.

Atkārtoti lietojamais iepakojums – izlietota atkārtoti lietojamā iepakojuma (pudeles) vērtība jeb jaunas pudeles cena vienmēr ir lielāka par tās savākšanas, transportēšanas un sagatavošanas atkārtotai pildīšanai izmaksām (pieņemot, ka tās savākšana tiek veikta efektīvi), turklāt sedzot ar savākšanu saistītās izmaksas pudeles vērtība saglabājas pietiekami augsta, lai motivētu patērētāju to nodot atpakaļ. Tādējādi iepakotāji ir motivēti savākt šo iepakojumu tā vērtības dēļ, un obligāts depozīts nav nepieciešams.

Iepakojuma depozīta sistēmas ieviešanas aspektu analīze un priekšnosacījumu izstrāde stikla pudelēm, PET pudelēm un skārdenēm, 2008. gada 12. decembrī

Depozīta sistēmas ieviešanas mērķi

- **Dabas resursu un enerģijas taupīšana, veicinot iepakojuma atkritumu pārstrādi un nodrošinot iepakojumu direktīvas noteikto reģenerācijas normu izpildi.**
- Tiek plānots, ka tās darbības pirmajos gados depozītu sistēma varētu sasniegt savākšanas rādītājus robežās 50%-60%, vēlākos gados, šis skaitlis varētu pieaugt līdz 70%-80%.
- Tādējādi, noteikta iepakojuma atkritumu daļa (depozīta sistēmā iekļautie atkritumi sastāda ~20% no kopējās iepakojuma atkritumu masas, ~44.5% no attiecīgo materiālu iepakojuma atkritumu masas) tiktu pārstrādāti vidēji 60-70% apjomā
- **Vides piesārņojuma ar dzērienu iepakojuma atkritumiem samazināšana.**
- **Iepakojuma atkārtotas izmantošanas veicināšana**

Iepakojuma savākšanas automāti

Paldies par uzmanību!
